

Η ΕΚΔΙΚΗΣΙΣ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ...

Ο δειπνον εἶχε τελειώσει· ἡ κρεμαστή λυχνία τῆς τραπεζαρίας μὲ τὸν πράσινον αὐτῆς ἀνταυγαστῆρα ἔρριπτε τὸ φῶς τῆς ἐπὶ τῆς λευκῆς ὀθόνης τῆς τραπέζης, ἐφ' ἧς ἔκειντο ἀκόμη αἱ παροψίδες, τὰ ποτήρια καὶ μία στρογγύλη φιάλη γεμάτη ἕως τὸ μέσον οἴνου ἐκλεκτοῦ λευκοῦ, ἣτις ἔστιλθεν ἀστραπεβολοῦσα, ὡς νὰ περιεῖχε τοπάξια. Καὶ τὸ φῶς τραχὺ καὶ ἔντονον ἐφώτιζε τὰς μορφάς τῶν τριῶν συνδαιτυμόνων, ἐνῶ ἄφηνε τὴν ὀροφήν καὶ τοὺς τοίχους βεβουθισμένους εἰς θαμβὸν σκιάφως.

Ὁ Ἐπαμεινώνδας, νεανίας κομψὸς καὶ εὐειδής, ἐκαθάριζεν ἀκόμη βραδέως καὶ τεχνικῶς μὲ τὸ μαχαίριον ἐν πορτοκάλιον, τὸ ὁποῖον τοῦ εἶχε προσφέρει ἡ θεία του ἢ κυρία Ἀσπασία, ἰσχνὴ γεροντοκόρη, τρέφουσα ἰδιαίτεραν στοργὴν πρὸς τὸν τελευταῖον υἱὸν τῆς ἀδελφῆς τῆς. Ἀντικρὺ τοῦ νέου ἐκάθητο ὁ οἰκοδεσπότης θεῖός του, ὁ γηραιὸς ἰατρός Χρῦσανθος, μὲ τὸ βραχὺ ψαρόν του γένειον καὶ τοὺς σπινθηροβολοῦντας ὑπὸ τὰς διόπτρας ὀφθαλμούς του. Ὁ μικρὸς μετὰξινος θύσσανος τοῦ νυκτικοῦ του σκούφου ἐταλαντεύετο ὁσάκις ὁ ἰατρός ἀνεκινεῖτο ἐπὶ τῆς εὐρυχώρου ἑδρας του διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἀναπαυτικωτέραν μετὰ τὸ δειπνον στάσιν καὶ αἱ τολύπαι τοῦ καπνοῦ, ὃν ἀπεμύζα ἀπὸ τὴν ἠλεκτρόστομον καπνοσύριγγά του, ἐξήρχοντο ἀδραὶ ἀπὸ τὸ στόμα του.

Ὁ λόγος ἦτο περὶ τῶν ἀνεξήγητων φαινομένων, ἅτινα παρουσιάζουσι τὰ τελευταῖα ὑπνωτιστικὰ καὶ πνευματιστικὰ πειράματα. Ἡ συζήτησις, ἣτις εἶχεν ἀρχίσει ἀπὸ τὰ μισὰ τοῦ δειπνου, προκληθεῖσα ἐκ τῆς εἰδήσεως μεταμεσημβρινῆς ἐφημερίδος, ἀναφερομένης εἰς ἀνάλογα πειρά-

ματὰ γινόμενα ἐν κύκλῳ ἐπιστημόνων, ἐξηκολούθει πεισματώδης, παρὰ τὰς προσπαθείας καὶ πρὸς δυσἀρέσκειαν τῆς κυρίας Ἀσπασίας, ἥτις ἐπανειλημμένως ἀπεπειράθη νὰ σύρῃ ἐπιτηδείως τὴν συνδιάλεξιν εἰς θέματα ἁμαλώτερα. Καὶ τοῦτο διότι ἡ ἀγαθὴ γερωντοκόρη ἐγίνωσκεν ὅτι ἡ συνεννόησις μεταξὺ τοῦ θείου καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ ἦτο δυσχερής. Ὁ Ἐπαμεινώνδας, τελειοφοίτος τῆς ἱατρικῆς, ἐμπεποτισμένος ἀπὸ τὰς νεωτέρας ὑλιστικὰς θεωρίας, ἐχαρᾶκόνετο ἀνένδοτος ἐντὸς τῶν πεποιθήσεων τοῦ πλέον ἀκλονήτου ὑλισμοῦ. Ὁ γέρον ἱατρός, χωρὶς νὰ εἶνε τυφλὸς ὀπαδὸς τῶν πνευματιστικῶν ἀρχῶν, ἐτήρει στάσιν ἐπιφυλακτικὴν ἀπέναντι τῶν καταπληκτικῶν φαινομένων τῶν νεωτέρων ψυχικῶν μελετῶν· καὶ δὲν παρεδέχετο μὲν ἀνενδοιάστως τὰ συμπεράσματα καὶ τὰς ἐξηγήσεις τῶν μυσταγωγῶν αὐτῶν, ἀνωμολόγει ὅμως προθύμως, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη γνῶσις εὐρίσκετο ἐνώπιον ἀπεράντου κόσμου ἀγνώστου καὶ ἀοράτου, ὅστις ἐπεφύλασεν ἐν τῷ μέλλοντι μεγάλας ἐκπλήξεις εἰς τὴν ἐπιστήμην.

Καὶ ἡ κυρία Ἀσπασία προέβλεπεν ὅτι ἡ παράτασις τῆς συζήτησεως καὶ αἱ ἀντιρρήσεις τοῦ Ἐπαμεινώνδα θὰ ἐξώργιζον εἰς τὸ τέλος τὸν ὀξύθυμον ἱατρὸν, ὅστις, ὅπως συνέβη καὶ ἄλλοτε, καὶ ἐκ τοῦ πεισματώδους χαρακτῆρός του καὶ ἐκ τῆς φυσικῆς ἀντιζηλίας τῶν πρεσβυτέρων πρὸς τὴν ἐλευθεριάζουσαν ὁμητικότητα τῶν νέων, ἦτο ἱκανὸς νὰ κρατήσῃ τὴν μῆνιν του ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.

Διὰ μιᾶς ἐκ τινος παρατηρήσεως τοῦ νεαροῦ τελειοφοίτου ὁ γέρον ἐξήφθη. Ἐστήριξε τὸ βλέμμα τῶν ζωηρῶν μικρῶν ὀφθαλμῶν του ἐπ' αὐτοῦ καὶ μὲ φωνὴν τραχεῖαν :

— Ἡ ἐπιστήμη! ἀνέκραξε· κολοκύθια! . . . Μιλαῖς κ' ἐσὺ γιὰ ἐπιστήμη, ποῦ δὲν ἐπάτησες ἀκόμη τὸ κατῶφλί της. Αἶ, σοῦ λέγω λοιπὸν ἐγώ, κύριε, ποῦ παιδεύομαι πενήντα χρόνια μὲ τὴν ἐπιστήμη, πῶς αὐτὴ εἶνε χίμαιρα· εἶνε χάος· ὅσω προχωρῶ, τόσοον περισσότερον νοιώθω πῶς εἶμαι ἀμαθής. Ἐν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα· καλὰ τὸ εἶπε καὶ ὁ Σωκράτης. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια! . . . μάλιστα! τώρα μὰς ὑποχρέωσες! Μὰ πρῶτα ἀπ' ὅλα τί εἶνε ἡ ἀλήθεια; Ἐκεῖνος ὁ Πιλᾶτος, κακὸν χρόνον νᾶχη, δὲν ἐστεκότουν ν' ἀκούσῃ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ τί εἶνε ἡ ἀλήθεια, διὰ νὰ τὸ μάθῃ καὶ ὁ κόσμος, ὅπου βασανίζεται τώρα τόσους αἰῶνας! . . . Παρὰ ἀφοῦ τὸν ἠρώτησε τί ἐστὶ ἀλήθεια, ἐσηκώθη κ' ἔφυγε ὁ ξεχασμένος, χωρὶς νὰ περιμένῃ τὴν ἀπάντησιν, ὅπως τὸ παρέτήρησε πολὺ σωστὰ καὶ ὁ Βολταῖρος, εἰς τὸ Φιλοσοφικόν του Λεξικόν! . . .

Καὶ ἀφοῦ ἐρόφησε ἠδυπαθῶς τὴν καπνοσύριγγά του, ἐξηκολούθησεν ἀπαθέστερον :

— Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια τῆς σήμερον εἶνε ἡ ἐπιστημονικὴ πλάνη τῆς αὔριον. Ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια πρὸ τοῦ Κοπερνίκου ἦτο ὅτι ἡ γῆ μένει ἀκίνητος. Πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ἐν τῇ φύσει . . . οἱ φυσικοὶ νόμοι, κἀθῆσαι καὶ μοῦ κοπανᾶς! . . . Μὰ τὴν γνωρίζεις ἐσὺ τὴν φύσιν; γνωρίζεις κανεὶς ποῖα εἶνε τὰ ὄριά της καὶ οἱ νόμοι της; Διότι ἔτυχε νὰ μάθῃ ἓνα δὺο ὁ Νεύτων καὶ ὁ Μόρς ἢ ὁ Φούλτων ἐκ συμπτώσεως, γνωρίζομεν τάχα ὅλους τοὺς νόμους καὶ τὰ μυστήρια τῆς φύσεως ὅπου διέπουν τὸν κόσμον τὸν ὁρατὸν καὶ τὸν ἀόρατον;

Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐμειδία.

— Γελᾶς; ἐπανέλαθεν ἔτι μᾶλλον πεισιμωμένος ὁ ἱατρός· ἐν τῇ σοφίᾳ σου δὲν ἀναγνωρίζεις ὅτι ὑπάρχει περίξ ἡμῶν, ἐντός μας ἴσως, κόσμος ἀόρατος, βαθύς, μυστηριώδης, τοῦ ὁποίου τοὺς νόμους δὲν δύναται νὰ ἐξιχνιάσῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἂν δὲν ἀποκτήσῃ ὑπερτέραν τελειότητα. Καὶ τότε πῶς ἐξηγεῖς μὲ τοὺς ὑπάρχοντας φυσικοὺς νόμους τὰ φαινόμενα ἐκεῖνα τὰ παράδοξα, τ' ἀκατάληπτα, τὰ συμβαίνοντα εἰς κάθε ἄνθρωπον, μίαν τοῦλάχιστον φοράν εἰς τὴν ζωὴν του;

— Σὰν ποῖα; ἠρώτησε δυσπίστως ὁ νέος.

— Νά, σὰν αὐτὸ ποῦ θὰ σοῦ διηγηθῶ τώρα, εἶπεν ὁ ἱατρός.

Καὶ ἐνῶ ἡ κυρία Ἀσπασία ἀπέσυρε τὰ πινάκια ἀπὸ τῆς τραπέζης, χωρὶς νὰ προσέχῃ εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἀδελφοῦ της, τοῦ ὁποίου τὴν διήγησιν, ὡς φαίνεται, δὲν ἤκουε διὰ πρώτην φοράν, ὁ Χρῦσανθος, ἀφοῦ ἐπλήρωσε μέχρι τοῦ μέσου τὸ ποτήριόν του οἴνου καὶ κατεσκεύασεν ἕτερον χονδρὸν σιγάρον, τὸ ὁποῖον προσήρμοσεν εἰς τὸ στόμιον τῆς καπνοσύριγγός του, ἤρχισε τὴν διήγησιν.

* *

«Τὸ πρᾶγμα συνέβη εἰς τὴν πατρίδα μας, θὰ ᾔνε καμμιά σαρανταριά χρόνια. Ἀλλὰ καὶ ἑκατὸν χρόνια ἀκόμη ἂν ζήσω, θὰ τὸ ἐνθυμοῦμαι· τόσον ζωντανὴν ἐντύπωσιν ἄφησεν εἰς τὴν μνήμην μου.

Ἐζῆ τότε εἰς τὸ νησί μας ἓνας κάποιος φοβερός τοκογλύφος. Νικολάκη τὸν ἔλεγαν, ἀλλὰ ἦτο γνωστός μὲ τὸ ὄνομα Πνίχτης, ποῦ τοῦ εἶχαν βγάλει. Πλέον ἀνάποδος ἄνθρωπος ἀπὸ αὐτὸν δὲν ἐστάθη εἰς τὸν κόσμον· πλεονέκτης, ἀναίσθητος, σκληροκάρδιος. Μὲ κάθε εἶδους ἀδικίαν, μὲ κλοπὴν, μὲ ἀπάτην εἶχε σχηματίσει καλὴν περιουσίαν. Ἐδάνειζε μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἔχῃ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τυραννῇ τοὺς πτωχοὺς δανειστάς του. Ἐκκτὸν στὸ ἓνα ἔπερνε· ἐγόνυε ταῖς χήραις καὶ τὰ ὄρφανά, ἔψησε καρδιαῖς ὁ ἀχρεῖος!

— 'Από τὸ Θεὸ νὰ τῶθῃς! τοῦ ἔλεγαν μὲ καῦμὸ οἱ ἀδικημένοι.

— Ὁ Θεὸς ἔχει πολλαῖς ἄλλαις ἐγνοιαῖς καὶ δὲν ἀνακατεύεται στὰ νιτερέσσα μας! ἀπὴντα μὲ κυνισμόν ὁ ἀδιάντροπος.

Ἦτο τὸ φόβητρον τῆς κοινωνίας σ' ἓνα λόγο.

Ἦτο κ' ἓνας ἔμπορος τότε στὸν τόπο μας, ὁ Κριθαράς· ὄλον τὸ ἐναντίον. Ἀνθρωπος σωστός, νοικοκύρης, φρόνιμος, ἀγαπημένος μὲ ὄλους. Τίμιος ὅσῳ πέρνει καὶ ἡ δουλειαὶς του ἐπήγαιναν καλὰ. Ἐξαφνα, δὲν ξεύρω πῶς, διὰ μίαν ἐγγύησιν, θαρρῶ, πῶ ἔδωσε καλῆ τῆ πίστει ὁ καῦμένος ὁ Κριθαράς, ὁ Πνίχτης τὸν ἐτύλιξε στὰ δίκτυά του. Μὲ χαρὰ, σὰν τὸν ψαρά πῶ πιάνει κανένα πικρὸ λαβράκι, τοῦ ρίχθηκε τότε ὁ ἀσυνειδήτος καὶ μὲ χίλια δύο ἄτιμα μέσα, μὲ δίκαις, μὲ ὄλους, τὸν ἀφάνισε τὸν ἄνθρωπον. Ἐπεσε στὰ πόδιά του ὁ δυστυχισμένος νὰ τὸν ἀφήσῃ, νὰ τοῦ δώσῃ προθεσμία! . . πῶ ν' ἀκούσῃ τὸ σκυλί! . . Τὸν ἔκαμε νὰ χρεωκοπήσῃ, νὰ χάσῃ τῆ δουλειά του. Ἐνα σπιτάκι τῶν παιδιῶν του τοῦ ἔμενε μόνῃ περιουσία· τοῦ τὸ πῆρε κ' ἐκεῖνο ὁ ἀσπλαγχνος! Καὶ ὁ αὐτὸς ὁ καλὸς ἄνθρωπος, ὁ εὐπορος ὁποῦ ἐζοῦσε καλὰ καὶ τιμημένα ἔφασε νὰ στερηθῇ καὶ τὸ ψωμί. Ἀδημόνησεν ὁ δυστυχής· ἐμάκρυνε τὸ μάτι του ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησιν· τὸν ἔπνιξε τὸ δίκιο του καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἐκδικηθῇ.

— Θὰ τὸν σκοτώσω τὸν ἄτιμον! εἶπεν.

Καὶ αὐτὸς ὁποῦ δὲν ἔκαμε κακὸν οὔτε στῆ μυῖγα, τὸ ἐπῆρε ἀπόφασιν νὰ γείνη φονιάς. Καὶ θὰ τὸν ἐσκότωνε πραγματικῶς· ὅταν κατὰ τύχην ἀρρώστησε βρειὰ καὶ ἔπεσε στὸ κρεβάτι.

Εἶχα γυρίσει τότε ἐκεῖναις ταῖς ἡμέραις ἀπὸ τὴν Ἰταλία κ' ἔκανα τὸ γιατρὸ δωρεάν, ἕως ν' ἀποκτήσω πελατεῖαν. Ἐπειδὴ ἤμουν γείτονας, μ' ἔκραξαν νὰ τὸν ἰδῶ. Τὸν ἤυρα πολὺ ἄσχημα. Εἶχε μίαν περιπνευμονία γερή. Ἐπροσπάθησα μὲ κάθε τρόπον νὰ τὸν γλυτώσω, ἀλλὰ τὸ κακὸν ἐπροόδευσεν. Ὅταν ἐκατάλαβα ὅτι δὲν ὑπῆρχε θεραπεία, τὸ ἀνεκοίνωσα κρυφὰ εἰς τοὺς δικούς του, νὰ φροντίσουν νὰ τὸν προδιαθέσουν ν' ἀποθάνῃ ὡσὰν χριστιανός. Ἐκεῖνην τὴν ἐποχὴν οἱ ἄνθρωποι ἦσαν περισσότερον θεοσεβεῖς ἀπὸ σήμερα, πῶ ἡ νέα γενεά, ἡ δική σας, κοκορεύεται μὲ τὸν ὕλισμόν καὶ τὴν ἀπιστίαν· σὰν νὰ ἦταν, βλέπετε, κατόρθωμα νὰ εἶνε ἄπιστος κανένας! Τοῦ τὸ εἶπαν ἀπ' ἔξω ἀπ' ἔξω· ἀλλὰ πῶ ν' ἀκούσῃ αὐτός! . . Διὰ νὰ ἐξομολογηθῇ καὶ νὰ κοινωνήσῃ ἔπρεπε νὰ συμφιλιωθῇ μὲ τὸν ἐχθρόν του, ἀφοῦ ἡ ἔχθρα του ἦτο πασίγνωστος. Ἐπεσαν ὄλοι καὶ τὸν ἐπαρκαλοῦσαν· ἔβλεπαν καὶ τὸν παπᾶ τῆς ἐνορίας νὰ τοῦ ὀμιλήσῃ. Ἦτον ὁ καῦμένος ὁ Παπᾶ - Μιχάλης, ὄχι πολὺ

παιδευμένοι, ἀλλὰ ἀγαθὸς καὶ ἐνάρετος. Ἦρχισε νὰ τοῦ ἡμιλῆ χριστιανικὰ καὶ νὰ τὸν συμβουλευῆ, ὅτι πρέπει νὰ συγχωρῶμεν τοὺς ἐχθροὺς μας· ἀλλ' ὁ ἀσθενὴς ἀπὸ τὰ πρῶτα λόγια τὸν διέκοψε :

— Δέσποτά μου, τοῦ εἶπεν· ὅτι ἄλλο θέλεις, ἀλλὰ δι' αὐτὸ μὴ χάνης τὰ λόγια σου. Ὅσω μοῦ μένει πνοὴ στὰ χεῖλη, ἐκείνον τὸν κακοῦργο δὲν θὰ τὸν συγχωρήσω.

Δὸς του δὸς του ὅμως ὁ καλὸς πνευματικὸς τὸν ἐμαλάκωσε. Ἐπειτα καὶ ὁ ἴδιος ἐκατάλαβε ὅτι εἶχε φθάσει στὸ τέλος του. Ἐπέστη λοιπὸν νὰ τοῦ τὸν φέρουν νὰ συμφιλιωθῆ μαζὶ του πρὶν κοιωνῆσθαι. Ὁ Πνίχτης τί νὰ κάμῃ; Δὲν εἶχε καὶ τὸ θάρρος ν' ἀρνηθῆ. Ἐπειτα ἐπρόκειτο νὰ βγῆ ἀπὸ τὴ μέση ἑνας ἐχθρὸς του, ὅπου δὲν θὰ ἤμποροῦσε πλέον νὰ τὸν βλάψῃ. Καὶ θέλοντας μὴ θέλοντας ἐπῆγε εἰς τὸ σπῆτι τοῦ ἀρρώστου.

Ἐτυχε νὰ ἦμαι παρὼν εἰς τὴν σκηνὴν, σκηνὴν παράδοξον καὶ φοβεράν, τῆς ὁποίας ἔμειναν ζωηρὰ ἐντυπωμέναι εἰς τὸν νοῦν μου ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι.

Ἦτο κατὰ τὸ δεῖλι, καὶ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἔμβαινε ἀμυδρὸν ἀπὸ τὰ παράθυρα τοῦ δωματίου. Ὁ ἄρρωστος ἐξαπλωμένος εἰς τὴν κλίνην του ἔπνεε τὰ λοισθια. Εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς μορφῆς του, ἠλλοιωμένα ἀπὸ τὴν προσέγγισιν τοῦ θανάτου, ἐφαίνετο καθαρὰ ἡ facies Hippocratica, ὅπως ἐδιάβασες. Ὁ παπᾶ-Μιχάλης, ἀσκεπῆς καὶ μὲ τὸ πετραχήλι του, ἐκράτει εἰς τὸ χέρι τὸ ἅγιον δισκοπότηρον. Ὁλόγυρα εἰς τὸ κρεβάτι οἱ συγγενεῖς του κατηφεῖς καὶ δακρυσμέναι δὲν ἔβγαζαν λέξιν. Ὁ Πνίχτης, τὸν ὅποιον εἶχαν φέρει, ἐστέκετο ὡσάν δειλός, ὡσάν φοβισμένος εἰς μίαν ἄκρην· ἀλλὰ ἐπάνω εἰς τὴν χυδαίαν μορφήν του ὁ καλὸς παρατηρητὴς θ' ἀνεκάλυπτεν ἕνα ἀόριστον μειδιάμα ἐμπαιγμοῦ καὶ εὐχαριστήσεως.

Τοῦ εἶπαν νὰ πλησιάσῃ· καὶ μὲ κάποιαν ἀμυχανίαν καὶ συστολὴν ἐπλησίασε πραγματικῶς εἰς τὸ κρεβάτι. Ἄνεσθήκωσαν τὸν ἐτοιμοθάνατον εἰς τὸ προσκέφαλον, καὶ μόλις ἀνοιξε τὰ μάτια του καὶ εἶδε καλὰ τὸν ἐχθρὸν του, ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου του ἄλλαξε καὶ ἔγεινεν ἀγρία. Διεκόπη ὁ ρόγχος τῆς ἀγωνίας· τὰ μάτια του ἄστραψαν, ὡς νὰ τὰ ἐφώτισε ἐξαφνα φλόγα κρυφὴ τοῦ ἄλλου κόσμου καὶ μὲ φωνὴν ὅπου ἐνῶ ἦτον ἀσθενὴς ἐφαίνετο ἔντονος :

— Μωρέ, τοῦ εἶπεν, ἐσὺ μὲ ἐκατάστρεψες καὶ ἀπόφασιν εἶχα νὰ σὲ σκοτώσω μὲ τὸ χέρι μου. Μὰ ὁ Θεὸς δὲν τὸ ἠθέλησε καὶ τώρα μὲ σηκώνει. Ἀποθνήσκω ὅμως μὲ μίαν ἐλπίδα, ὅτι τὸ αἷμά σου ποῦ δὲν ἤμπόρεσα νὰ τὸ πιῶ ζωντανός, θὰ τὸ πιῇ μίαν ἡμέραν ὁ τάφος μου!

Καί ἔπειτα ἀπό αὐτὴν τὴν προσπάθειαν ἔπεσεν ἐξηντλημένος πάλιν ἐπάνω εἰς τὸ προσκέφαλον.

"Ολους μᾶς εἶχε καταλάβει φρίκη. Ὁ Πνίχτης, ὠχρός, ἐντροπιασμένος, ἐψιθύρισε ἕνα: «Θεὸς σχωρέσει σε!» καὶ ἀπεσύρθη γρήγορα.

Οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ ἐπιθανάτου εἶνε ἀληθῆς ὅτι δὲν ἀπέπνεον συντριβὴν καὶ χριστιανικὴν μετάνοιαν. Ἄλλ' ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς δὲν ἐθεώρησε τὴν στιγμὴν κατὰλληλον νὰ δεῖξῃ αὐστηρότητα καὶ ἐχορήγησε μὲ κατάνυξιν τὴν ἀγίαν μετὰδosis εἰς αὐτόν, εὐχόμενος νὰ τὸν συγχωρήσῃ ὁ πολυέλεος Θεός.

Ταραγμένος καὶ ἐγὼ ὅπως ἤμουν ἔδωσα μερικὰς τελευταίας ὁδηγίας, ἔτσι διὰ τὸν τύπον, πρὸς τοὺς οἰκείους του, διὰ ν' ἀνακουφισθῇ κάπως ἡ ἀγωνία τοῦ ψυχορραγοῦντος καὶ ἔφυγα. Διότι ἐλπίς σωτηρίας δὲν ὑπῆρχε καμμία.

Τῷ ὄντι μετ' ὀλίγας ὥρας ὁ Κριθαρᾶς ἐξέπνευσεν.

*
* *

Εἶχαν περάσει ἀπὸ τότε δέκα ἔτη. Ἐγὼ εἶχα λησμονήσει ἐντελῶς τὸν θάνατον τοῦ Κριθαρᾶ καὶ τὴν τελευταίαν φοβερὰν σκηνὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐχθροῦ του. Ἄλλ' αὐτὸς ὁ ἄθλιος δὲν εἶχε λησμονήσει τὴν φύσιν του. Ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον του μὲ καταχθόνιον δραστηριότητα· ἐσώριαζε πλοῦτον ἐπὶ πλοῦτου καὶ ὅσον περισσότερον ἐπλοῦτιζε, τόσον περισσότερον κακὸς ἐγίνετο. Εἶχε καταντήσει θηρίον ἀνήμερον· δὲν ὑπῆρχεν ἀδικία ὅπου νὰ μὴ ἀποτολμοῦσε νὰ τὴν πράξῃ· ψευδορκίας, δόλους, στρεψοδικίας, ἀτιμίας παντὸς εἶδους, ὅλα τὰ ἐμεταχειρίζετο μὲ ἀντισχυντίαν ὁ ἀθεόφοβος. Ἄρπαξε τὴν περιουσίαν χηρῶν καὶ ὄρφανῶν· ἀνθρώπους νοικοκυραίους τοὺς ἔκαμε νὰ ζητιανεύουν. Ὁλόγουρά του ἐσκορποῦσε τὴν φρίκην καὶ τὴν καταστροφὴν.

Μία κατακραυγὴ γενικὴ, μιὰ βοή ἀγανακτήσεως καὶ κατάρax ἐβγαίνεν ἀπὸ τὸ στόμα ὅλης τῆς κοινωνίας ἐναντίον του. Ὅλοι τοῦ ἤχοντο νὰ πάῃ ἀπὸ ἄδικον θάνατον. Ἐπὶ τέλος ὅμως ἤλθεν ἡ σειρὰ του, διότι ὁ διάβολος, κατὰ τὴν παροιμίαν, χαλᾶ μὲν ἀληθῶς πολλὰ παπούτσια, ἀλλὰ φέρει τοὺς ὑποχειρίους του ἐκεῖ ὅπου θέλει.

Εὐρέθη τέλος πάντων κ' ἕνας νὰ ἐκδικήσῃ τὰ τόσα θύματα τοῦ Πνίχτη. Ἦτον ἕνας πτωχὸς χωρικός, ὅπου ὁ φρικτὸς ἐκεῖνος τοκογλύφος εἶχε πνίξει κυριολεκτικῶς. Τὸν ἐκυνήγησε, τοῦ ἐπούλησε τὰ κτήματά του, τὸν ἔφερε σὲ τέτοια ἀπελπισιά, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ τὸν ξεπαστρέυσῃ. Εὐτυχῶς αὐτὸν δὲν τὸν ἐπρόλαθεν ὁ Χάρος καὶ μίαν ἡμέραν τοῦ ἔκαμε

καρτέρι εις ένα εξοχικόν δρόμον, ἐκεῖ ποῦ ὁ Πνίχτης ἐπήγαιεν εις τὴν ἐξοχὴν, τοῦ ἐτράθηξε μιὰ καλὴ τουφεκιὰ καὶ τὸν ἔρριψε κάτω ἀπὸ τὸ μουλάρι νεκρόν.

Οἱ διαβάται τὸν εὐρηκαν ζεστόν ἀκόμη καὶ τὸν ἔφεραν εις τὴν πόλιν. Ἦτον κλοκαῖρι καὶ οἱ δικοὶ του, βιαζόμενοι νὰ λάβουν κατοχὴν τῆς μεγάλης σφικτοδεμένης περιουσίας του, τὸν ἐκήδευσαν γρήγορα γρήγορα. Τὸν ἐδιάβασαν εις τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ τὸν ἄφισαν ἐκεῖ.

Ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἤμουν διωρισμένος ἑπαρχιακὸς ἰατρός. Ἡ δικαστικὴ ἀρχή, ἣ ὁποία εἶχεν ἀρχίσει ἀμέσως τὰς ἀνακρίσεις διὰ τὸ ἔγκλημα, μοῦ παρήγγειλε νὰ ἐνεργήσω τὴν νεκροψίαν τοῦ πτώματος καὶ νὰ κάμω τὴν ἔκθεσίν μου.

Παρέλαθον διὰ βοηθὸν μου ἕνα νέον ἰατρόν, καὶ ὑπήγαμεν εις τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Ἡ κηδεὶα εἶχε τελειώσει μέσα εις τὴν ἐκκλησίαν εὐρίσκετο μόνον ὁ παπᾶ - Μιχάλης, καὶ ἕνας ἐργάτης, νεκροθάπτης, οἱ ὁποῖοι ἔμεναν διὰ τὸν ἐνταφιασμόν.

Ἐπλησίασα εις τὸ φέρετρον, ὅπου εὐρίσκετο εις τὸ μέσον τοῦ ναοῦ ἐπάνω εις ἕνα τραπέζι καὶ ἐκύτταξα τὸ μελανιασμένον καὶ παραμορφωμένον πρόσωπον τοῦ νεκροῦ. Καὶ ἐνθυμήθηκα τότε τὸν δυστυχημένον τὸν Κριθαρᾶν, ἀλλὰ μαζί μ' αὐτὸν ἐνθυμήθηκα καὶ τόσα ἄλλα θύματα τοῦ φοβεροῦ Πνίχτη, ὅπου ἀποτελοῦσαν μίαν παρέλασιν ἀτελεῦττον.

Μὲ τὴν χυδαίαν ἀλλὰ πάντοτε κατανυκτικὴν φιλοσοφίαν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος πρὸ τοῦ θανάτου, ἐκίνησα τὴν κεφαλὴν μου μὲ οἶκτον καὶ εἶπα μέσα μου :

— Αἶ, κακομοίρη μου! τώρα τί πέρνεις μαζί σου ἀπὸ τόσα πλοῦτη ποῦ ἐθησαύρισε μὲ τόσαις ἀδικίαις, ἐκεῖ ποῦ θὰ σὲ βάλουν; Καὶ πῶς θ' ἀκούσης εις τὸ φοβερόν δικαστήριον τοῦ Θεοῦ ὅπου πηγαίνεις τὴν φοβερὰν βοήν τοῦ ἀναθέματος ὅπου βγαίνει ἀπὸ χίλια στόματα ἐναντίον σου;

Ἄλλὰ πρὸ παντὸς ἄλλου ἔπρεπε νὰ ἐκτελέσω τὸ καθήκόν μου. Παρήγγειλα λοιπὸν νὰ βγάλουν τὸ πῶμα ἀπὸ τὸ φέρετρον, νὰ τὸ γδύσουν καὶ νὰ τὸ ἐξαπλώσουν γυμνὸ ἐπάνω εις ἕνα ἄλλο τραπέζι παράμερα. Ἐπειτα ἤρχισα τὴν ἐξέτασιν. Τὸ σῶμα του, εις τὸ στῆθος ἰδίως, ἦτο κόσκινον. Φαίνεται ὅτι τὸ τουφεκί ἦτο γεμάτον μὲ κομμάτια. Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ τοῦ εἶχε περάσει τὴν καρδιά, καὶ ὁ θάνατός του θὰ ἦτον ἀκριαῖος.

Ὡστόσον ἤρχισα μὲ τὸ μαχαῖρι ν' ἀνοίγω τὸν θώρακα διὰ νὰ παρα-

τηρήσω καλλίτερα τὴν διεύθυνσιν τῶν τραυμάτων. Ὁ παπᾶ - Μιχάλης ἐστεκότου σιμᾶ μου καὶ ἐκύτταζε μὲ προσοχὴν καὶ μὲ κάποιαν συγκίνησιν, διότι ἦτον ἡ πρώτη φορὰ ὅπου ἔβλεπε νεκροτομὴν. Κατὰ πῶς δὲ ἐγύρισα ἀνάσκελα τὸ σῶμα νὰ παρατηρήσω ἀπὸ τοῦ εἶχε βγῆ ἡ σφαῖρα τῆς θανατηφόρου πληγῆς, ἐχύθηκε διὰ μιᾶς αἷμα μαυροκόκκινον πηκτόν, ἀνακατωμένον μὲ ὑγρὰ ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ κουφάρι του, ἐπάνω εἰς τὸ τραπέζι καὶ ἀπεκεί ἔπεσε κάτω εἰς τὸ πλακοστρωμένον ἔδαφος τοῦ ναοῦ καὶ ἀπορροφήθη ἀπὸ ταῖς μεταξὺ τῶν πλακῶν χαρμαῖδες.

Ἐξαφνα ἀκούω μιᾶν φωνὴν τρομαγμένην :

— Χριστὲ καὶ Παναγία μου ! . .

Γυρίζω καὶ βλέπω τὸν παπᾶν ὅπου ἐσταυροκοπεῖτο μὲ ὄψιν σβυμένην.

— Σὲ καλὸ σου, παπᾶ μου, τοῦ εἶπα· τί ἔπαθες ;

— Δὲν βλέπεις, δὲν βλέπεις ; εἶπε μὲ φωνὴν κομμένην καὶ μὲ τὸ βλέμμα του στηλωμένον ἀπλανῶς κάτω εἰς τὸ ἔδαφος, μὲ μιᾶν ἐκφρασιν τρόμου. Αὐτὸ εἶνε θαῦμα !

Καὶ ἐσταυροκοπεῖτο ἀκαταπαύστως.

Δὲν ἐννοοῦσα τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ καὶ τοῦ ἐζήτησα ἐπανειλημμένως ἐξηγήσεις. Τέλος πάντων ἀφοῦ συνῆλθεν ὁ παπᾶς, μοῦ ἀπήντησε :

— Μὰ δὲν καταλαμβάνεις τί τρέχει, ἰατρέ ; Δὲν ἐνθυμεῖσαι τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ συγχωρεμένου τοῦ Κριθαρά ; ἦσουν παρῶν καὶ ἡ εὐγενεία σου εἰς τὴν σκηνήν. « Ἀποθνήσκω μὲ τὴν ἐλπίδα, τοῦ εἶπεν, ὅτι τὸ αἷμά σου θὰ τὸ πιῆ ὁ τάφος μου. »

— Αἶ, λοιπόν ;

— Λοιπὸν νά, αὐτοῦ τοῦ παταῖς καὶ ὅπου ἐχύθησαν τὰ αἷματα εἶνε θαμμένοι οὗ Κριθαράς !

Καθὼς γνωρίζεις ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εἰς τὴν Ἐπτάνησον, ὅπως καὶ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐκτὸς τῶν πόλεων, οἱ νεκροὶ ἐθάπτοντο ἐντὸς τῶν ναῶν. Κάθε οἰκογένεια εἶχεν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἐνορίας τῆς τὸν ἰδιαιτέρον τάφον τῆς, τὸν ὁποῖον ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ γνωρίζῃ ὁ ἐφημέριος διὰ τὰς κηδεῖας καὶ διὰ τὰ τρισάγια. Ἀνεσύροντο τέσσαρες πλίνθινοι πλάκες, ἀνεσκάπτετο τὸ ἔδαφος καὶ ἀπετίθετο ἐκεῖ ὁ νεκρὸς ἄνευ τοῦ φερέτρου. Διὰ τοῦτο καὶ ὀλίγον περαιτέρω εἶχον ἀφαιρεθῆ αἱ πλάκες καὶ ἀνοιχθῆ ὁ λάκκος ὅπου ἐμελλε νὰ ἐνταφιασθῆ τὸ σῶμα τοῦ Πηνίχτη. Μόνον ἐν περιπτώσει ὅπου εἶχε ταφῆ προσφάτως μέλος τῆς αὐτῆς οἰκογενείας εἰς τὸν τάφον, ὁ νεκρὸς ἐθάπτετο ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ.

Οἱ πρεσβυτέρους ἐμείναν ἐμβρόντητοι ὅταν ἤκουσαν τοὺς λόγους τοῦ ἱερέως. Ἐγὼ δὲ, τὸ ὁμολογῶ κατελήφθη ἀπὸ παράδοξον καὶ ἀνέκφρα-

στον συγκίνησιν. Τὸ μαχαίρι τὸ ἀνατομικὸν ἔμεινεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀργὸν εἰς τὸ χέρι μου καὶ τὰ μάτια μου προσηλώθησαν ἀκουσίως εἰς τὸ αἵματόβρεκτον ἔδαφος. Καὶ μολονότι ἦτο ἡμέρα, μολονότι ἦσαν τόσοι ἄνθρωποι παρόντες, ἐνόμισα ὅτι εἶδα ὀφθαλμοφανῶς τὸ φάντασμα τοῦ Κριθαρά νὰ πεταχθῆ ἀπὸ τὸ μνημεῖόν του καὶ νὰ κυττάζῃ μὲ τὰς κενὰς κόγχας τῶν ματιῶν του καὶ μὲ μειδίαμα θριαμβοῦ εἰς τὸ ἄσαρκον στόμα του τὸ ἄπνουν σῶμα τοῦ ἐχθροῦ του.

*
* *

Καὶ ἀφοῦ ἐσίγησεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ὁ ἰατρός, ἐξηκολούθησεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἀνεψιόν του :

— Καὶ τώρα πῶς θὰ μοῦ ἐξηγήσης, σὲ παρακκλῶ, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ; Πῶς συνέβη ὥστε μετὰ δέκα ἔτη νὰ ἐκπληρωθῆ κατὰ γράμμα, μὲ ὄλην τὴν φρικώδη ἀκριβείαν ἢ ἐπιθυμία καὶ ἢ πρόρρησις ἐνὸς ἐτοιμοθανάτου ; Ὅριστε ἐσύ, κύριε ἐπιστῆμον, νὰ μᾶς δώσης τὸν λόγον !

Ὁ Ἐπαμεινώνδας, ὅστις ἤθελε νὰ δεῖξῃ μέχρι τέλους εὐστάθειαν ἀπαρασάλευτον εἰς τὰς ἰδέας του, ἔσεισε τὴν κεφαλὴν μετὰ μορφοσμοῦ ἀδιαφορίας καὶ ἀπήντησε :

— Σύμπτωσις !

Ὁ ἰατρός, χωρὶς τότε πλέον ν' ἀπαντήσῃ, ἔρριψε λοξὸν βλέμμα πληρῆς οἴκτου ἐπὶ τοῦ τελειοφοίτου, ἠγέρθη ἀπὸ τῆς ἔδρας του καὶ ἐπλησίασε βραδέως εἰς τὸ παράθυρον. Ἡ σελήνη φωταυγῆς ἐσκόρπιζε τὴν λάμπιν της καὶ ἐσχημάτιζε φανταστικὰς σκιάς μὲ τὰ ἄφυλλα δένδρα τοῦ κήπου. Ἐστήριξε τὸ βλέμμα του εἰς τὸ στερέωμα ἐπὶ ἀρκετὰς στιγμὰς ἄφωνος ὁ πρεσβύτερος, ἔπειτα δὲ στρεφόμενος καὶ ὡσεὶ ν' ἀπετείνετο πρὸς ἄλλον τινὰ καὶ οὐχὶ πρὸς τὸν ἀνεψιόν του, ἐψιθύρισε τοὺς λόγους τοῦ Ἀμλέτου :

— Ὑπάρχουσι πολλὰ πρᾶγματα, Ὁράτιε, ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, τὰ ὁποῖα εἶνε ὑπέρτερα τῆς φιλοσοφίας σου.

(*Ἀύγουστος 1897*)

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ

